

Asia: VN/23654/2021/

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle arkistointilaksi ja laiksi julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle arkistointilaksi ja laiksi julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain muuttamisesta (VN/23654/2021)

Huomioita luvuittain lakiehdotukseen ja sitä koskeviin säännöskohtaisiin perusteluihin:

1 luku Yleiset säännökset

Uuden arkistointilain tavoitteena on varmistaa asiakirjallisen kulttuuriperinnön sekä tutkimuksellisesti arvokkaiden tietoaineistojen säilyminen ja saatavuus

sekä digitaalisen arkistoinnin edistäminen julkishallinnossa. Arkistointilaille kumottaisiin voimassa oleva arkistolaki, ja lain soveltamisala ja keskeiset määritelmät yhteensovitettaisiin viranomaisen asiakirjojen julkisuudesta annetun lain ja julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain kanssa. Tämä on kannatettavaa, sillä toisistaan eriävät ja toisinaan ristiriitaiset käsitelmät ovat aiheuttaneet haasteita lakivaatimusten toimeenpanossa viranomaisissa. Lakiehdotus, ja erityisesti sitä koskeva hallituksen esitys, ovat kuitenkin monin paikoin sisällöltään epä johdonmukaisia, ja täten onkin kyseenalaista, miten arkistointilaki vastaa tarkoitustaan.

Esimerkkinä mainittakoon, että arkistointilakiehdotuksen 3 §:ssä asiakirjan määritellään tarkoittavan sitä mitä Julkisuuslain 5 §:n 1 momentissa tarkoitetaan asiakirjalla, ja täten arvonmäärityksen kohteena ovat viranomaisten asiakirjat (8 §). Tätä tarkennetaan luonnoksessa hallituksen esitykseksi Arkistointilakia koskevien säännöskohtaisten perusteluissa: ”Ehdotettavan lain viranomaisten

asiakirjojen arkistointia koskevassa sääntelyssä tietoaineiston käsite kiinnittyy arkistoitaviin viranomaisen asiakirjoihin, sillä arkistoitavien asiakirjojen piiri määräytyy julkisuuslainviranomaisen asiakirjan määritelmän perusteella”. Samassa luvussa todetaan kuitenkin myös, että ” [...] lakiehdotuksen arkistointia koskevat säännökset soveltuisivat myös sellaisiin digitaalisiin tietoaineistoihin, jotka eivät kuulu laissa sovellettavan julkisuuslain asiakirjakäsitteen alaisuuteen”.

Lausunnolla olevan arkistointilain tarkoituksena (1 §) määritellään siis olevan varmistaa asiakirjallisen kulttuuriperinnön sekä tutkimuksellisesti arvokkaiden tietoaineistojen säilyminen ja saatavuus. Asiakirjallinen kulttuuriperintö ja tutkimuksellisesti arvokkaat tietoaineistot esitetään toisistaan erillisinä soveltamiskohteina. Säädoskohtaisten perustelujen mukaan (s. 40) asiakirjallisen kulttuuriperinnön ohella mainittaisiin myös tutkimuksellisesti arvokkaat tietoaineistot, joilla viitataan ”sellaisiin digitaalisiin tietoaineistoihin, jotka eivät kuulu laissa sovellettavan julkisuuslain asiakirjakäsitteen alaisuuteen”. Perusteluista ei ilmene, mitä nämä tietoaineistot olisivat ja millä perusteella ne eivät kuuluisi julkisuuslain asiakirjakäsitteen alaisuuteen. Lisäksi perusteluissa todetaan, että ”arkistointilain säännöksessä tarkoitettujen arvokkaiden tietoaineistojen piiri ei täysin vastaa tiedonhallintalain 24 b §:n mukaista arvokkaiden tietoaineistojen määritelmää, vaan olisi tätä laajempi”. Lakiluonnoksessa esitetty lain tarkoitus perusteluineen on tässä kohtaa sekava, jopa kyseenalainen, ja omiaan vaikeuttamaan arkistointilain tulkintaa. Ei ole tarkoituksenmukaista, että arkistointilaissa annettaisiin muussa tiedonhallinnan lainsäädännössä käytetyille käsitteille niistä poikkeava sisältö, kun pyrkimyksenä on määritelmien yhteensovittaminen.

Käytettävyyden varmistaminen on säilymisen ja saatavuuden varmistamisen ohella keskeinen arkistoinnin tavoite, joka on huomioitu myös laissa Kansallisarkistosta (1 §, 2 §), ja tulisi arkistointilaissa nostaa lain tarkoitukseen.

Arkistointilain tarkoituksen voisi kuvata selkeämmin ja kattavammin esim. seuraavasti: Tämän lain tarkoituksena on varmistaa kansalliseen kulttuuriperintöön kuuluvien asiakirjojen ja tietoaineistojen säilyminen ja saatavuus sekä edistää niiden käytettävyyttä tutkimustoiminnassa.

Lausunnolla olevan lakiehdotuksen käsitteistö on aiempaan versioon nähden kiitettävällä tavalla selkiytynyt ja ajantasaistunut mm. luovuttaessa edellistä lakiehdotusta varten kehitetyistä vaikeasti ymmärrettävistä uudistermeistä sekä toisaalta nykypäivänä tarpeettomista voimassa olevan arkistolain käsitteistä kuten arkistonmuodostaja, arkistonmuodostussuunnitelma ja arkistotoimi. Kaikki ehdotuksessa käytetyt keskeiset käsitteet olisi syytä määritellä 1 luvun 3 §:ssä, myös viranomaisen asiakirja. Luvussa 2 voidaan sitten todeta, että kyseisessä luvussa on laajennettu viranomaisen asiakirjan määritelmää liittyen viranomaisen määritelmän laajentamiseen.

Säädoskohtaisissa perusteluissa tietoaineiston määritelmän kohdalla (s. 42) kuvataan havainnollisesti metatietojen merkitystä osana arkistoinnin kohdetta. Erityisesti digitaalisen arkistoinnin yhteydessä, mutta myös analogisessa arkistoinnissa, asiakirjoihin ja tietoaineistoihin liittyvät metatiedot (kuvailutiedot) ovat olennaisia käytettävyyden kannalta kytkiessään aineistot

niihin toimijoihin, tehtäviin ja toimintaan, joiden yhteydessä aineistot ovat muodostuneet. Metatieto olisi hyvä nostaa säädöstasolle jo määritelmien yhteydessä eikä vasta arkistoinnin toteuttamisen ja arkiston ylläpidon vastuista säädettäessä (11 §).

Nykyajan yhä monimuotoisemman digitaalisen tiedonhallinnan näkökulmasta arkistointilakiehdotuksen kieli on kaiken kaikkiaan edelleen varsin asiakirjakeskeistä ja saattaa näin ollen johtaa arkistointilain kapeampaan soveltamisalan tulkintaan kuin tarkoitus. Monessa säädöskohdassa otsikkoa myöten puhutaan vain asiakirjoista ja sama huomio koskee myös ehdotuksen perusteluja. Tiedonhallintalaissa on sen sijaan valtaosin käytetty tietoaineiston käsitettä, mm. lain tarkoitusta, tiedonhallinnan järjestämistä, tietoturvallisuutta, tietoaineistojen muodostamista ja sähköistä luovutustapaa sekä palvelujen tiedonhallintaa koskevissa säännöksissä. Käsitteistöä olisi syytä ajantasaistaa ja yhtenäistää myös julkisuuslain uudistamisen yhteydessä. Julkisuuslain tulkinnanvaraiset käsitteet arkistoon liittämistä ja arkistoon siirtämisestä tulisi poistaa ja tarvittaessa korvata tiedonhallinnan lainsäädäntökokonaisuuden kanssa yhteensopivilla, sen sijaan, että näitä vanhoja käsitteitä yritetään määritellä 2020-luvun tiedonhallinnan lainsäädännön näkökulmasta käsin kuten arkistointilain perusteluissa on tehty (s. 76). Myös julkisuuslaissa, jonka asiakirjan ja viranomaisen asiakirjan käsitteisiin sekä tiedonhallintalaki että arkistointilakiehdotus viittaavat, korostuu asiakirjakeskeisyys. Tiedonhallintalain voimaantulon myötä julkisuuslaista poistettiin hyvän tiedonhallintatavan käsite ja sen toteuttamiseen liittyvät säännökset (18 §) asiakirjojen ja tietojärjestelmien sekä niihin sisältyvien tietojen käsittelyssä.

Lisäksi yleisenä huomiona lakiehdotuksessa käytetyistä termeistä: digitaalinen (muoto, tietoaineisto) olisi ehdotuksessa käytettyä sähköistä täsmällisempi termi, joka on myös Kansallisarkiston ohjauksessa yhä yleisemmin käytössä (digitaalinen-analoginen).

2 luku Viranomaisten asiakirjojen ja tietoaineistojen arkistointi

Viranomaisen asiakirjojen ja tietoaineistojen arkistoinnin sääntely on lakiehdotuksen toisessa luvussa selkeää, joskin paikoin liiankin niukkaa, mikä saattaa johtaa tulkinnanvaraisuuteen. Konkreettisemmin jo lain tasolla olisi syytä avata erityisesti sääntelyä liittyen arkistoinnin suunnitteluun (7 §) sekä uutta mahdollistavaa sääntelyä liittyen asiakirjojen ja tietoaineistojen siirtoon kansalliseen tietovarantoon jo säilytysajan kuluessa (13 §) samoin kuin arkistokopioiden siirtoon (15 §). Lakiehdotuksen perustelut toki parhaimmillaan täydentävät säännösten tarkoituksen ymmärtämistä.

Yksityiskohtaisemman ohjauksen antamisella Kansallisarkiston määräyksiä ymmärrettävästi vältetään lain tiheämpi uudistamistarve. Ehkä hieman epäselväksi jää, missä menee ”arkistoinnin tekniluonteisten toteuttamistapojen”, joita Kansallisarkiston määräysvalta jatkossa koskisi, ja muiden arkistointiin liittyvien menettelyiden välinen raja. Kansallisarkisto on määräysten ohella antanut päätöksiä, suosituksia ja ohjeita, jotka ovat hyvinkin velvoittavia, eivätkä välttämättä rajoitu

vain teknisiin kysymyksiin. Esimerkkinä arkistoitavien tietoaineistojen metatietosuosituksessa kuvatut pakolliset metatiedot.

7 §: Arkistoinnin suunnittelu

Arkistoinnin suunnittelu osana tiedonhallintaa eli käytännössä osana tiedonhallintamallia edistää arkistoinnin vaatimusten huomiointia jo asiakirjojen ja tietoaineistojen linkaaren varhaisvaiheessa. Esityksen perusteluissa (s. 21) esitetty ajatus suunnittelun jalkauttamisesta tiedonhallintamallista järjestelmätasolle yksityiskohtaisena määrittymisenä on Ilmatieteen laitoksella tarpeelliseksi havaittu toimenpide operatiivisissa järjestelmissä säilytettävien arkistoitavien tietoaineistojen määrittämiseksi. Arkistoinnin toteuttamiseksi tiedonhallintamalliin vietyjä arkistoinnin minimitietoja täydentämään tarvitaan järjestelmätasolle tarkempaa tietoa esim. siitä, mikä relaatiotietokannan tauluihin jakautuvasta havaintotiedosta ja metatiedosta muodostaa kustakin tietoaineistosta arkistoitavan kokonaisuuden. Kun tiedonhallintamallin ja sitä täydentävien tarkempien määrittymisten ylläpidosta tulee rutiini, arvonmäärittymisestä ja myös esim. arkistoitavien metatietojen ajantasaisuudesta huolehtiminen tulee hoidettua operatiivisen toiminnan yhteydessä.

Hallinnollisen aineiston osalta todetaan seuraavaa: Hallituksen esitysluonnoksessa mainitaan, että ”arkistoinnin suunnitelmallinen toteuttaminen edellyttää tietojärjestelmien määrittelyä ja suunnittelua siten, että järjestelmät mahdollistavat asiakirjallisen tiedon koko linkaaren hallinnan sekä asiakirjojen, asiakirjallisten tietojen ja niihin liittyvän metatiedon säilymisen ja arkistoon siirtämisen”. Uuden arkistointilain myötä arkistonmuodostussuunnitelmien ylläpidosta luovuttaisiin ja sen sijaan arkistoinnin suunnitelmallisuutta toteutettaisiin tiedonhallintamallilla. Tiedonhallintamallin kuvaustaso ei kuitenkaan ole riittävä toimiakseen tietojärjestelmien taustalla metatietomäärittymisenä. HE-luonnoksessa todetaankin, että ” Kansallisarkisto voi arkistoinnin asiantuntijaviranomaisena ohjata suosituksin ja ohjein arkistointia koskevan suunnittelun tarkempaa sisältöä osana tiedonhallintamallia”. Olisikin toivottavaa, että Kansallisarkisto laatisi arkistoinnin meta- ja kuvailutietoja koskevan suosituksen, sillä Sähke2-määräys ei ole enää voimassa ja tiedonhallintalain 26 §:n pakolliset metatiedot eivät kata kaikkia digitaalisen arkistoinnin edellyttämiä yksilöintitietoja. Ilman selkeästi kuvattua metatietomallia tavoite selkeyttää ”arkistointia koskevien velvoitteiden asemaa osana julkisen hallinnon tiedonhallinnan kehikkoa” uhkaa jäädä tavoittamatta.

8 §: Arvonmäärittäminen

Hallituksen esitysluonnoksessa todetaan, että ” Kansallisarkiston arkistolain (831/1994) nojalla antamat määräykset ja päätökset jäävät voimaan siltä osin kuin ne eivät ole ristiriidassa tämän lain kanssa”. Miten ”ristiriidassa tämän lain kanssa” tulisi tulkita? Jos organisaatiokohtainen seulontapäätös ei ole uusimman Kansallisarkiston arvonmäärittämis- ja seulontapolitiikan kriteereihin perustuva, onko päätös tällöin ristiriidassa lain kanssa? Arvonmäärittämis- ja seulontapolitiikan kriteeriryhmät on sisällytetty lakiluonnokseen 8 §:ään.

9 §: Arkistoitavista asiakirjoista ja tietoaineistoista päättäminen

Arkistointilakia koskevan lakiehdotuksen 9 §:n 3 momentin mukaan Kansallisarkisto voisi tietyissä tilanteissa saattaa asiakirjojen arkistointia koskevan asian vireille myös omasta aloitteestaan. Oma-aloitteinen asian vireillepano poikkeaa hallintolain mukaisesta yleisestä hallintoasioiden vireillepanosta, mutta poikkeuksellista toimintatapaa perustellaan seulontapäätösten ”poikkeuksellisella luonteella”.

10 §: Yleinen arkistointipäätös

Arkistointilain 10 §:ssä säädettäisiin Kansallisarkiston antamista yleispäätöksistä. Kansallisarkiston viime vuosina antamat yleispäätökset ovat koskeneet yleishallinnon, taloushallinnon, henkilöstöhallinnon ja tiedonhallinnan asiakirjoja. Yleispäätökset ovat perustuneet Tiedonhallintalautakunnan antamiin säilytysaikasuosituksiin. Näitä asiakirjoja koskevien tutkimuksellisten tarpeiden määrittäminen yleispäätöksin on, kuten hallituksen esityksessäkin todetaan ”erillisiin viranomaiskohtaisiin päätöksiin verrattuna kustannustehokas ratkaisu”, ja täten kannatettava menettely.

HE-luonnoksen luvussa 5 ”Muut toteuttamisvaihtoehdot” ehdotetaan vaihtoehtona säilytyksen ja arkistoinnin vaihejaon purkamiselle tiedonhallintalain 21 §:n kumoamista kokonaan. ”Tiedonhallintalain 21 §:n kumoaminen merkitsisi kuitenkin sitä, että säännöstä konkretisoineilla tiedonhallintalautakunnan suosituksilla (Suositus tietoaineistojen säilytysajasta ja toimenpiteistä säilytysajan päätyttyä, VM 2023:77) ei olisi enää perustaa lainsäädännössä”. Kansallisarkiston yleispäätökset hallinnon toimintaprosessien osalta ovat perustuneet Tiedonhallintalautakunnan antamiin säilytysaikasuosituksiin, jotka ovat olleet yllä mainitun suosituksen liitteinä. On vähintäänkin erikoista, että tiedonhallintalain 21 §:n kumoaminen otetaan edes vaihtoehtoisena toteuttamistapana esiin.

12 §: Asiakirjojen sähköiseen muotoon muuttaminen

Nyt lausuttavana olevassa lakiehdotuksessa tai Kansallisarkiston aiemmin antamissa digitointia koskevissa päätöksissä ei huomioida niitä arkistoitavia asiakirjoja, jotka saapuvat viranomaisiin analogisessa muodossa, eikä täten näiden asiakirjojen sähköiseen muotoon muuttamisesta säädetä tai ohjeisteta millään tavoin. Ohjeistuksen voisi sisällyttää esimerkiksi suositukseen arkistointia koskevista metatiedoista.

13 §: Valtion viranomaisten asiakirjojen siirtäminen kansalliseen arkistotietovarantoon

Siirtämisen mahdollistaminen kansalliseen arkistotietovarantoon jo säilytysajan kuluessa tilanteessa, jossa käyttötarpeet ovat ensisijaisesti tutkimukseen perustuvia, on tervetullut uudistus Ilmatieteen laitoksen operatiivisen palvelutoiminnan tuottamien aineistojen, erityisesti havaintoaineistojen, osalta. Tarkka vaihejako säilytys-arkistointivaiheisiin ei Ilmatieteen laitoksen toiminnan luonteen vuoksi ole kaiken tietoaineiston suhteen mahdollista. Tietoaineistoja käytetään pitkiä aikoja oman operatiivisen toiminnan laadun valvontaan, toistuvuusennusteiden arviointiin, opetusaineistona mallinnukseen jne. Toisaalta Inspire-direktiivi velvoittaa Ilmatieteen laitoksen näiden tietoaineistojen tuottajana julkaisemaan aineistot katselu- ja latauspalveluissa. Ja kansainväliset sopimukset pitämään saatavilla yleiseurooppalaisissa datapankeissa. Näiden tietoaineistojen käyttö tutkimuksessa on laitoksen operatiivisen toiminnan kanssa samanaikaista toimintaa ja saattaa alkaa heti. Ilmatieteen laitos näkee myös tuottamiensa lakisäätteisten tietoaineistojen säilymisen varmistamisen ensiarvoisen tärkeänä asiana, perustuuhan sekä operatiivinen toiminta osaltaan että tutkimustoiminta hyvin paljolti juuri pitkiin havaintoajaksiin. Arkistointi ei kuitenkaan ole Ilmatieteen laitoksen primääritoimintaa, joten mahdollisuus aineistojen siirtämiseen keskitettyyn kansalliseen arkistotietovarantoon tarvittaessa mahdollisimman varhaisessa vaiheessa nähdään kustannustehokkaana. Toki tähän liittyy kysymyksiä erityisesti tietopalveluvollisuuksien hoitamisesta jatkossa. Lakiehdotuksessa menettelyä voisi avata esitettyä enemmän, vähintään lisäämällä lauseeseen jo/myös-sanan, mielellään lisäksi kuvaamalla siirron mahdollistavaa tilannetta tarkemmin.

Hallinnollisten asiakirjojen näkökulmasta todetaan, että arkistointilaissa tietojen säilyttäminen alkuperäiseen käyttötarkoitukseen ei vastaisi sitä, mitä tiedonhallintalaissa on asiasta säädetty. Lakiehdotuksen 13 §:n 3 momentin mukaan asiakirjat olisi mahdollista siirtää Arkistotietovarantoon ennen kuin säilytysaika alkuperäiseen käyttötarkoitukseen on päättynyt, jos käyttötarpeet ovat ensisijaisesti ”tutkimukseen perustuvia tai muutoin ns. toissijaisia käyttötarpeita”. Tällainen tilanne voisi esityksen mukaan syntyä, jos ”määritetty säilytysaika osoittautuisi käytännössä liian pitkäksi”. Tämä perustelu on puutteellinen, sillä säilytysaikoja voidaan tietojärjestelmissä sangen yksinkertaisinkin toimenpitein muuttaa, mikäli ne katsotaan liian pitkiksi. HE-luonnoksessakin otetaan tämä vaihtoehto esiin toteamalla, että ”ehdotettu säännös ei toisaalta estäisi viranomaista muuttamasta aikaisemmin määrittämäänsä säilytysaikaa lyhyemmäksi”.

Hallituksen esityksessä sen sijaan ehdotetaan, että ”tarvittaessa viranomainen voisi hakea taustatiedot arkistotietovarannosta ja avata asian uudelleen omassa järjestelmässään”. Tällainen tietojen siirtely edestakaisin julkishallinnon toimijoiden välillä ei näyttäydä kovinkaan tehokkaana julkishallinnon resurssien käyttönä.

Tiedonhallintalaista poikkeavaa EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen tulkintaa perustellaan myös luonnoksessa hallituksen esitykseksi sillä, että ”pitkät, useiden vuosikymmenten pituiset säilytysajat edellyttäisivät viranomaisissa merkittäviä investointeja säilytysratkaisuihin”. Esityksessä kuitenkin sivuutetaan se, miten monien määrääjän säilytettävien asiakirjojen säilytysajat ovat useiden vuosikymmenten tai jopa yli sadan vuoden pituisia. Vaikka arkistointilain sääntelyn kohteena onkin viranomaisen asiakirjojen arkistointi, olisi toivottavaa, että lakiesityksessä tiedonhallinta

huomioitaisiin kokonaisuutena. Suurin osa viranomaisten asiakirjoista on määräajan säilytettäviä. Kustannussäästöjä muutoksella ei täten juurikaan saavutettaisi.

15 § Arkistokopio tietoineistosta

Ilmatieteen laitoksen operatiivisen palvelutoiminnan tuottamien aineistojen, erityisesti havaintoaineistojen osalta arkistokopioiden vastaanottaminen kansalliseen arkistotietovarantoon sisällöltään muuttuvasta tietoineistosta palvelee arkistoinnin tarkoitusten varmistamista arkistointivastuun ja

-kustannusten kohdistuessa keskitetysti. Homogeenisten havaintoajaksarjojen ylläpitäminen edellyttää tietoineistojen muokkaamista. Vaikka säännös ei ole mahdollistavaa sääntelyä vaan velvoittavaa, ei liene estettä sille, että viranomaisen tarvittaessa ja mahdollisuuksiensa mukaan itse aktiivisesti nostaisi asian vireille.

Hallinnollisen aineiston näkökulmasta todetaan seuraavaa: HE-luonnoksessa huomautetaan, että ”sisällöltään muuttuvat viranomaisten tietoineistot eivät ole asiakirjoja julkisuuslain määritelmäsäännöksen mukaisessa täsmällisessä merkityksessä”, mutta arkistointilain sääntely kohdistuisi niihinkin: ”arkistoitavaksi päätettyjä, sisällöltään muuttuvia tietoineistoja koskisi lakiehdotuksen 15 §:n säännös arkistokopiosta”. Esimerkkinä mainitaan paikkatietoineistot. Epäselväksi täten hieman jääkin, mihin arkistointilain sääntely lopulta kohdistuu ja mikä toisaalta jää sen ulkopuolelle.

4 luku Kansallista arkistotietovarantoa koskevat säännökset

Luku 4 sisältää tiedonhallinnan yleislakien sääntelyä täydentävää sääntelyä kansallista arkistotietovarantoa koskien, erityisesti tietojen turvalliseen käyttöön liittyen, joten luvun otsikointia voisi täsmentää.

18 §: Tietojen antaminen kansalliseen arkistotietovarantoon siirretyistä viranomaisen asiakirjoista

Arkistointilakia koskevassa hallituksen esitysluonnoksessa mainitaan, että ”uuden arkistointilain nojalla arkistointi palvelee paremmin myös niitä tavoitteita, joita julkisuuslainsäädännössä asetetaan”. Perusteena tähän esitetään sitä, että tietojen saatavuus ja käytettävyys paranevat, kun ne ovat yhdessä keskitetyssä kansallisessa tietovarannossa. Kansallisarkisto on kuitenkin toistuvasti eri yhteyksissä tuonut esiin huolensa henkilöresurssiensa riittävydestä suhteessa tietopyyntöjen huomattavaan määrään, ja ennen Kansallisarkistolle (Arkistolaitokselle) kuuluneita tehtäviä onkin siirretty viranomaisten vastuulle. Lakiehdotuksen 18 §:ssä todetaan, että ”Kansallisarkisto voi periä asiakirjan sähköisestä antamisesta maksuja julkisuuslain 34 §:stä riippumatta”. Samassa pykälässä

säädetään lisäksi tietopyyntöjen käsittelyajoista olemassa olevaa arkistolakia mukaillen:

”Kansalliseen arkistotietovarantoon siirretyn viranomaisen asiakirjan saamista koskeva pyyntö on käsiteltävä viivytyksettä, ja tieto julkisesta asiakirjasta on annettava mahdollisimman pian, kuitenkin viimeistään kuukauden kuluessa siitä, kun Kansallisarkisto on saanut asiakirjan saamista koskevan pyynnön”. Jos pyydettyjä asiakirjoja on paljon tai asian käsittely on muutoin työlästä, voi asian käsittely viedä lakiehdotuksen mukaan kaksi kuukautta. Epäselväksi jääkin, miten maksujen periminen ja julkisuuslakia pidemmät asioiden käsittelyajat parantavat tietojen saatavuutta ja julkisuusperiaatteen toteutumista, vaikka sääntely olisikin sopusoinnussa avoimen datan direktiivin kanssa.

5 luku Erinäiset säännökset

Asiakirjojen säilyttäminen Kansallisarkistossa sopimusperusteisesti (21 §) lienee arkistointilain soveltamisalan ulkopuolelle menevää. Kansallisarkiston muita maksullisia palveluita ovat maksulliset siirtovalmistelutoimenpiteet ja maksullinen digitointi. Jos näistä on tarpeen jatkossa säätää lain tasolla, voinee se pikemminkin tapahtua laissa Kansallisarkistosta?

Tiedonhallintalakiin esitetyt muutokset

Tiedonhallintalain 5 §:n 2 momentin 3 kohdassa kuvattuun tiedonhallintamallin arkistointia koskevaan minimitietosisältöön ehdotetaan lisättävän tieto arkistointijärjestelmästä.

Arkistointilakiehdotuksessa viranomaisia ei edellytetä hankkimaan omia arkistointijärjestelmiä, vaan 11 §:n mukaan ”Viranomaisen on ylläpidettävä arkistoituja asiakirjoja sellaisissa tietojärjestelmissä ja tiloissa, joissa asiakirjojen saatavuus, säilyminen ja turvallisuus voidaan varmistaa.” Lakiehdotuksen perusteluissa nimenomaan korostetaan keskitetyn arkistoinnin ratkaisun kustannuksia alentavia vaikutuksia: on kokonaistaloudellisesti edullisinta toteuttaa sähköinen arkistointi keskitettynä palveluna sen sijaan että jokainen viranomainen hankkisi oman arkistointijärjestelmänsä.

Tiedonhallintalain muutosehdotuksen säädöskohtaisissa perusteluissa (s. 72) lain 5 §:n 2 momentin 3 kohtaa ehdotetaan muutettavaksi vastaamaan terminologisesti ehdotetun arkistointilain sääntelyä. Näin ollen lainsäädäntökokonaisuuden yhdenmukaistamiseksi myös tiedonhallintalaissa tulisi arkistointijärjestelmän sijaan edellyttää tietoa tietojärjestelmästä.

Palmunoksa Jaana
Ilmatieteen laitos